

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

KAKO KREPITI OZAVEŠČENOST OBČANOV:

ORODJARNA ZA KOMUNICIRANJE O KAKOVOSTI ZRAKA

Škofja Loka, 7. 10. 2026

Nina Tome, Focus
Špela Berlot Veselko, CIPRA

Vsebine predstavitve

- Kakšna je stopnja ozaveščenosti o kakovosti zraka v Sloveniji?
- Zakaj je potrebno komunicirati, kaj komunicirati, kdaj in kako?
- Pristopi in dobre tuje prakse
- Materiali v slovenskem jeziku – "ready to use"

Tudi bel ali komaj opazen dim lahko vsebuje visoke koncentracije delcev. Pri gorenju vlažnih drv izhlapeva vodna para, kar se kaže kot bel dim. Izhlapevanje vodne pare znižuje temperaturo zgorevanja, zato je to manj učinkovito, kar vpliva na višje izpuste škodljivih snovi.

Ali prebivalci Slovenije razumejo problematiko in kaj mediji sporočajo?

MOPE, 2024: Raziskava med prebivalci Slovenije – kakovost zraka, 2024 N= 1.008, reprezentativen vzorec za Slovenijo	Glojek, 2021: Onesnaženost zraka hribovitih podeželskih območij z delci na primeru Loškega Potoka (N=127)	CIPRA, Focus, 2024: Povišane koncentracije delcev – analiza obveščanja v medijih in občinskih straneh (feb 2024)	Eurobarometer, 2025: Znanje in odnos evropskih državljanov do znanosti in tehnologije
•Največ k onesnaženju prispeva: promet težkih tovornih vozil, industrija, letalski promet. •Malo/nič kmetijstvo, gradbišča, kurišča, ognjemeti, kresovi. •Najbolj zaupajo znanstvenim raziskavam & študijam. •V manjši meri se strinjajo, da ogrevanje na lesno biomaso poslabšuje kakovost zraka.	•73 % vprašanih meni, da v njihovem kraju kakovost zraka ni problematična •72 % -glavni povzročitelj onesnaženosti zraka v Sloveniji je promet, 66 % - industrija in obrt, 19 % - gospodinjstva, 10 % kmetijstvo, 6 % drugo (letala, premog)/brez odgovora •49 % meni, da lesni dim ne vpliva na zdravje, 40 % o tem niso prepričani (niti-niti), 11 % - vpliv – od tega zgolj 3 % zelo vpliva	•Obdobje 4 dni; mediji poročajo 1-2x v obdobju. •Ne poročajo vzrok-posledica, poziv k samozaščitnem ravnanju, ni pa poziva k spremembam navad. •Le 3 od 8 občin z izjemno slabim zrakom poročajo na svojih spletnih straneh (Kranj, Zagorje, Celje)	Slovenska javnost zaupa strokovnjakom in znanosti, a znanstvenike vidi kot ozkogledne, nemoralne, obstaja tudi prepričanje v teorijo zarot.

Zakaj naj občine komunicirajo o kakovosti zraka?

1. Viri so lokalni.
2. Ukrepi so lokalni.
3. Zdravje občanov.
4. Občine imajo neposreden dostop do občanov.
5. Razumevanje razlogov za ukrepanje, koristi + vloga občanov > podpora ukrepom

MIT: Na drugi strani sveta
zakurijo vse mogoče, kaj kurim
v svoji peči, ne spremeni ničesar.

Večino zimskega onesnaženja z delci ustvarimo sami na lokalni ravni z neustreznim kurjenjem v domačih pečeh. Kako čist zrak dihaš, je v največji meri odvisno od lokalnih izpustov v tvoji ulici in neposredni okolici.

S komuniciranjem zasledujemo krovna cilja

- 1. Zmanjševanje onesnaževanja (vpliv na vire):**
Spodbujanje sprememb vedenja občanov pri aktivnostih, ki povzročajo onesnaženje (ogrevanje stavb, promet, kurjenje na prostem).
- 2. Zaščita zdravja (vpliv na izpostavljenost):** Spodbujanje samozaščitnega ravnanja, da občani zmanjšajo svojo izpostavljenost v času poslabšanega zraka.

Kdaj komunicirati?

- **Kratkoročno** in usmerjeno v zaščito zdravja. Občina naj prebivalce pravočasno obvesti o stanju, pojasni, kdo je ogrožen, in poda jasna priporočila za zmanjšanje izpostavljenosti.
- **Dolgoročno/Redna** in usmerjeno v grajenje razumevanja virov onesnaženja, zdravstvenih tveganj in možnosti ukrepanja.
 - Ozaveščanje > Podpora uvajanju ukrepov.

11. 2. 2025

Slaba kakovost zraka v naslednjih dneh

Agencija za okolje (ARSO) opozarja, da bo v prihodnjih dneh v večjem delu Slovenije, tudi v Kranju, presežena dnevna mejna vrednost delcev PM10. K onesnaženju zraka prispevajo predvsem izpusti iz individualnih kurišč in prometa, neugodne vremenske razmere pa dodatno poslabšujejo stanje, saj zadržujejo onesnažen zrak v nižinah.

Dolgotrajna izpostavljenost onesnaženemu zraku lahko negativno vpliva na zdravje, še posebej pri bolj občutljivih skupinah prebivalstva, kot so dojenčki, mlajši otroci, starejši ter osebe s kroničnimi boleznimi dihal in srca. Lahko povzroča draženje dihal, poslabšanje zdravstvenih težav in splošno slabše počutje. Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) priporoča, da v obdobjih povečane onesnaženosti omejimo telesne aktivnosti na prostem, zračimo prostore v času, ko je onesnaženost manjša, in upoštevamo druge ukrepe za zaščito zdravja. Podrobnejša priporočila so dostopna na [spletni strani NIJZ](#).

Vsak lahko prispeva k izboljšanju kakovosti zraka, zlasti s skrbnim ravnanjem pri ogrevanju in kurjenju. Pomembno je, da uporabljamo primerna goriva, kot so suha drva in peleti, ter ne kurimo odpadkov, kot so plastika, barvan ali lakiran les ter ivernate plošče. Več informacij o pravilnem kurjenju najdete v [zloženki Kako pravilno kurimo z lesom](#).

Prav tako je ključno redno vzdrževanje kurilnih in prezračevalnih naprav ter dimovodov, saj s tem izboljšamo učinkovitost gorenja in zmanjšamo emisije škodljivih delcev. Če imamo staro kurilno napravo, pa je smiselno razmisliti o njeni zamenjavi z do okolja bolj prijazno alternativo. Možnosti za subvencije in nepovratna sredstva pri zamenjavi kurilnih naprav so na voljo prek Eko sklada.

Prikaz kakovosti zraka v Kranju vam je na voljo na [občinski spletni strani](#).

NOVICE IN OBVESTILA

Obvestilo: Povišan delež PM10 delcev v zraku

Celje, Ljubljana, 10. februar 2025 - Z Agencije Republike Slovenije za okolje so nam sporočili, da danes in v naslednjih dneh pričakujejo preseganja dnevne mejne vrednosti delcev PM10 v večjem delu Slovenije. Visoke vrednosti so posledica povečanih izpustov in vremenskih razmer, ki zadržuje onesnažen zrak v nižinah.

Priporočila Nacionalnega inštituta za varovanje zdravja ob povišanju deleža škodljivih delcev v zraku so objavljena [TUKAJ](#).

Izboljšanje kakovosti zraka pričakujemo v četrtek.

Kako komunicirati?

razumljivo	Stanje zraka predstavite preprosto. Uporabite Indeks kakovosti zraka (AQI) Evropske okoljske agencije, ki z barvami jasno pokaže stopnjo tveganja ter doda preprosta navodila za ravnanje občanov. Sporočila naj bodo napisana v preprostem jeziku.
relevantno	Kakovost zraka komuniciramo takrat, ko je za ljudi vsebina najbolj relevantna (npr. ob povišanih koncentracijah delcev, ob začetku kurilne sezone ali spomladi).
uporabno	Občanom dajte konkretne napotke: kaj lahko za zaščito zdravja naredijo danes in kako lahko dolgoročno prispevajo k čistejšemu zraku. Komunikacija naj bo usmerjena v opolnomočenje.
pravočasno	Obveščajte sproti in v realnem času. Opozorilo po poteku epizode, nima več zaščitne vrednosti.
vključujoče	Komunicirajte dvosmerno, npr. z organizacijo lokalnih dogodkov, odgovarjanjem na vprašanja na družbenih omrežjih ali vzpostavitev kontaktne točke). To krepi zaupanje v občino in spodbuja aktivacijo občanov.

"Izpostavljenost delcem PM_{10} lahko povzroči respiratorne težave."

"Onesnažen zrak lahko povzroči težave z dihanjem."

Priporočamo omejitev intenzivne fizične aktivnosti na prostem.

Danes raje ne telovadite na prostem.

Zgodbarjenje (ang. storytelling)

S podatki ne bomo dosegli spremembe v vedenju posameznika!

Podatek »PM_{2,5} = 35 µg/m³« večini prebivalcev ne pove, ali naj danes odprejo okna, ali lahko gredo teč ali pa je treba pri takih vrednostih zaščititi otroka z astmo. Zato je treba podatke umestiti v kontekst in jih prevesti v zgodbe, ki pojasnijo posledice in omogočajo odločanje na dnevni ravni.

Namesto suhoparne informacije o slabi kakovosti zraka informacijo spremenimo v zgodbe:

Učinkovita zgodba o kakovosti zraka ima praviloma jasno strukturo:

- ❑ **izhodišče (kontekst):** kje in kdaj se problem pojavlja (npr. temperaturna inverzija v zimskih mesecih),
- ❑ **akterji (kdo je prizadet):** konkretni ljudje ali skupine (npr. otroci, starejši, kronični bolniki, nosečnice, športniki),
- ❑ **dogodek ali zaplet (kaj se dogaja):** opis situacije z uporabo podatkov (npr. presežene vrednosti delcev zaradi ogrevanja in prometa),
- ❑ **posledice (zakaj je pomembno):** vpliv na zdravje ali vsakdanje življenje (npr. težje dihanje, povečano tveganje za poslabšanje bolezni),
- ❑ **razplet oziroma usmeritev (kaj lahko storimo):** priporočila ali ukrepi (npr. omejitev kurjenja, uporaba javnega prevoza, spremljanje napovedi kakovosti zraka).

Informacijske potrebe in komunikacijski kanali: ranljive skupine

Raziskava v Veliki Britaniji, 50 oseb, - nižje izobraženi, etnične manjšine, osebe z omejenim dostopom do digitalnih orodij

- **Jasna in posamezniku prilagojena razlaga tveganj za zdravje.** Stopnja tveganja ni enaka za vse, - ljudje se morajo prepoznati v opisu.
- **Informacije o virih onesnaženja.** Prebivalce zanima, od kod onesnaženje prihaja (npr. lokalna kurišča, promet, industrija) - izogibanje, zmanjšanje izpustov
- **Konkretna in izvedljiva priporočila za ukrepanje.** Jasne usmeritve kaj naj naredijo "tukaj in zdaj" (npr. kdaj prezi prostore, kdaj omejiti zunanje aktivnosti, katere alternativne poti izbrati).
- **Raznoliki komunikacijski kanali** - digitalna izključenost. V teh primerih so učinkoviti t.i. skupnostni pristopi, kar pomeni, da se zanašamo na neposreden stik, lokalne mreže in ljudi ter ustanove, ki imajo zaupanje v lokalnem okolju/pri določeni skupini ljudi.
- **Raznoliki in dostopni komunikacijski kanali:** SMS sporočila, pa tudi aplikacije za sporočanje in družbena omrežja. Pri tem je ključno nasloviti t. i. digitalno izključenost (starejši, socialno šibkejši).

Predstavitev dobrih praks in pristopov k komuniciranju

Obveščanje (diseminacija)	Dialog	Aktivno sodelovanje in vključevanje (Participacija)
Strokovne informacije ali podatke občina javnosti posreduje od zgoraj navzdol. Občan je pasiven prejemnik informacij.	Komunikacija poteka v obe smeri. Občina poda informacijo, občan pa nanjo odgovori, poda svoje mnenje ali postavi vprašanje. Občina proces vodi in zbira odzive.	Večsmerno sodelovanje, kjer občani ne komunicirajo le z občino, temveč se o temi pogovarjajo in so-oblikujejo rešitve tudi med seboj.
<i>Primer: Objava o kakovosti zraka na spletni strani.</i>	<i>Primer: Objava na občinskem Facebook profilu o novih subvencijah za menjavo peči, kjer občani v komentarjih postavljajo vprašanja, občinska uprava pa jim odgovarja.</i>	<i>Primer: V vodstvu športnega društva steče pogovor o prilagoditvi termina treninga zaradi povišanih koncentracij delcev.</i>

Za uspešno spreminjanje navad občanov je ključna uporaba vseh treh pristopov.

Komunikacija + konkretnimi ukrepi na terenu (npr.) finančne spodbude + izboljšanje infrastrukture = sprememba vedenja

Pristop /obveščanje/: Mums for Lungs

AIR POLLUTION AND HOW IT AFFECTS YOU

OUR TOXIC AIR IS A DEADLY PROBLEM.

Air pollution contributes to **thousands of early deaths each year** and it affects the day-to-day life of many more who suffer from the long-term illnesses it causes. Particulate air pollution (PM2.5) is estimated to be responsible for **5.1% of all adult deaths in the UK**. And it affects the day to day life of many more who suffer from the long term illnesses caused by it.

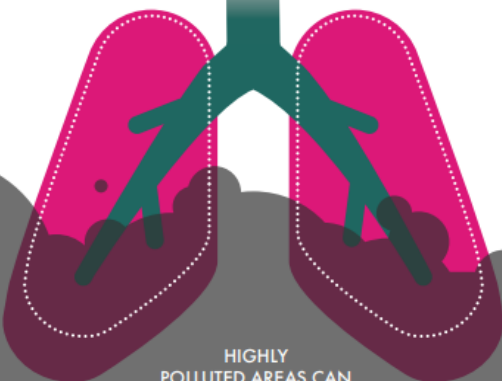
THE YOUNG AND THE OLD ARE MOST VULNERABLE.

Maternal exposure can result in **premature** and **low birth-weight babies**. Inhaled tiny carbon particles have even been found in **mothers' placentas**. Children living in highly polluted areas of London are more likely to have **reduced lung growth**. In old age a lifetime of exposure can result in **reduced life expectancy**, and increased risk of **stroke** and **heart attacks**.

LINKS TO ASTHMA, HEART DISEASE, STROKES AND LUNG CANCER.

There are also suggested links to **brain** and **breast cancers**, **diabetes**, **dementia**, **impaired memory**, **reduced ability to learn**, **poorer exam performance**, mental health problems including **bipolar disorder** and **schizophrenia**, **depression** and **teenage psychotic episodes**.

My five-year-old son is one of many children affected by air pollution. He's been to hospital 12 times with breathing difficulties, two of his attacks were life threatening. All our kids should be able to grow up healthy.
RUTH

HIGHLY POLLUTED AREAS CAN STUNT CHILDREN'S LUNG GROWTH BY **14%**

MUMS FOR LUNGS
CLEAN AIR • HEALTHY KIDS

Order our flyers and posters for free!

AIR POLLUTION AND HOW IT AFFECTS YOU

London flyer

Order

AIR POLLUTION IN GREATER MANCHESTER

Manchester flyer

Order

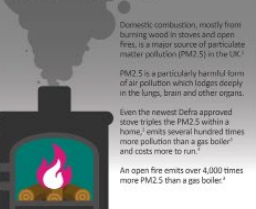
AIR POLLUTION AND HOW IT AFFECTS YOU

UK flyer

Order

BURNING ANY KIND OF SOLID FUEL IN A HOME POLLUTES THE HOMEOWNER AND THEIR NEIGHBOURS.

Wood burning flyer

Order

"Want a School Street?" flyer

Order

"Got a (London) School Street?" flyer

Order

Idling flyer

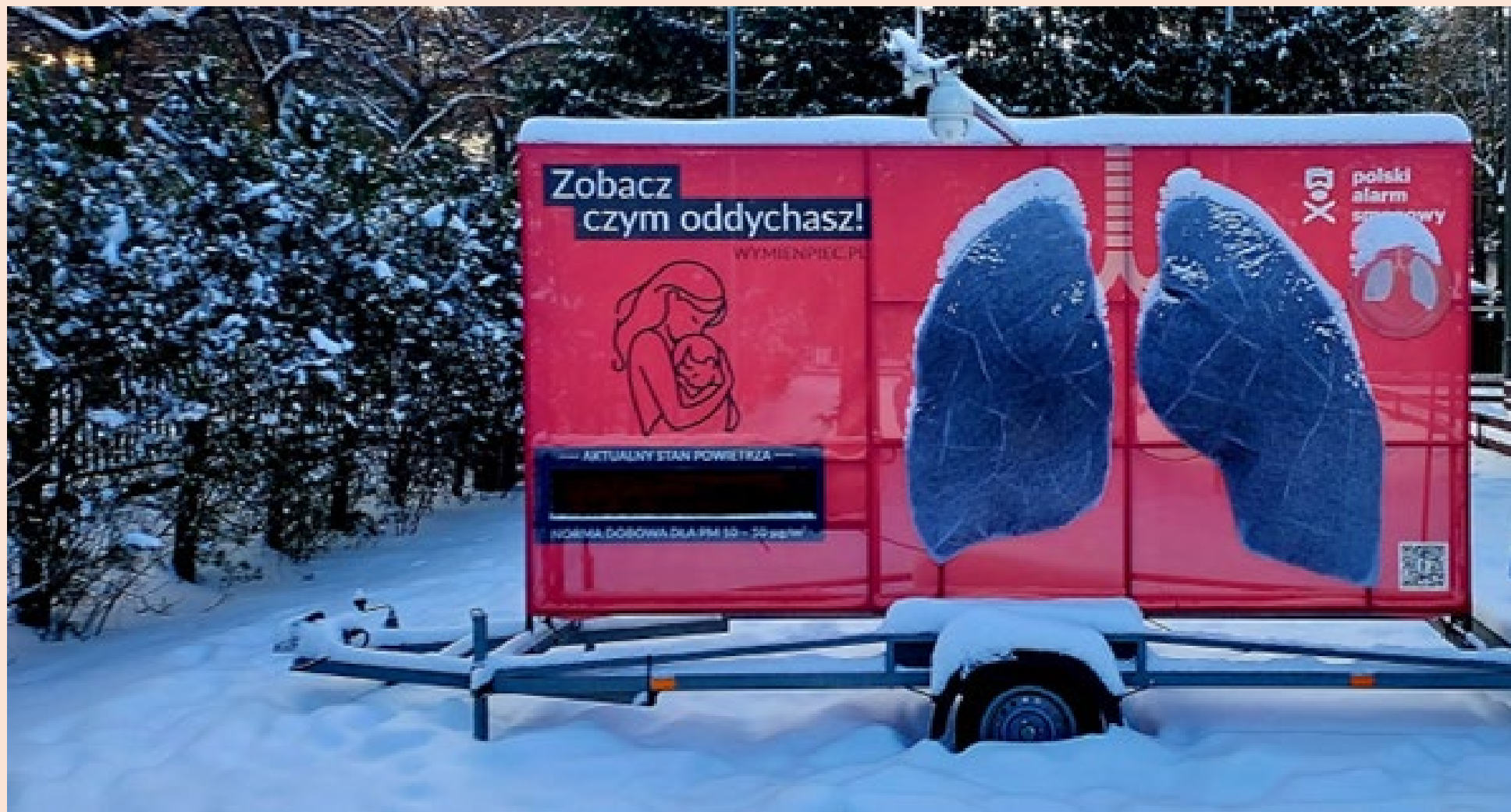
Order

Wood burning posters

Order

Pristop /dialog/: Poglej, kaj dihaš

Zobacz czym oddychasz!

AKTUALNY STAN POWIETRZA

PROGOWA DLA PM₁₀ - 50 µg/m³

Średnia
jakość powietrza

52

PYŁ PM 10

XX
100%
czystość

Pristop /participacija/: Čist zrak II

BEST
Bewusst und
bestmögliche Entscheidungen

ENERGIE AGENTUR
Steiermark

with Austria
Energy

CleanAir II

Das Land
Steiermark

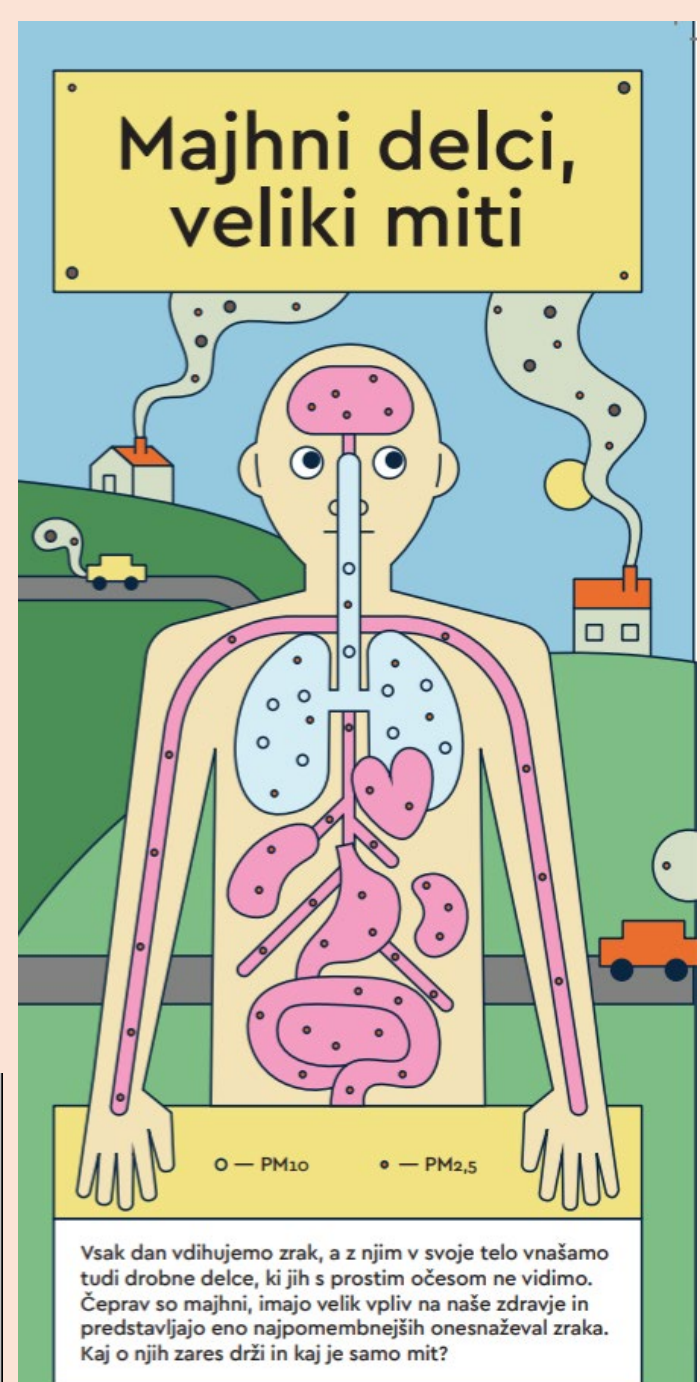
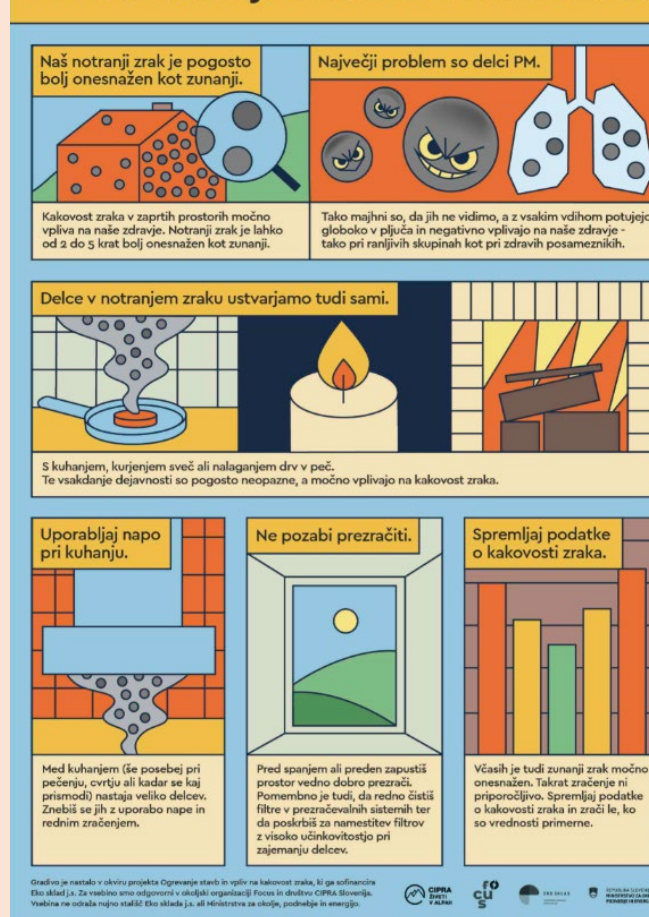

Izdelani materiali

- Infografika: PM delci: tvoji nadležni sostanovalci.
- Brošura: Majhni delci, veliki miti
- Video: Kako zakuriti - boljši zrak je v naših rokah
- Pripravljeni primeri objav za SoMe

PM delci: tvoji nadležni sostanovalci.

Video: Kako pravilno zakuriti?
<https://www.youtube.com/watch?v=3M65tD90jZM>
V videu izveš:

- zakaj so delci PM tako nevarni za naše zdravje,
- kako napačno kurjenje škodi otrokom, nosečnicam in starejšim,
- in predvsem – tri preproste korake, s katerimi lahko vsak izmed nas zmanjša onesnaževanje in poskrbi za čistejši zrak.

Boljši zrak je v naših rokah. Začnimo pri domačem ognjišču.

#OnesnaženZrak #PravilnoZakurimo #Zdravje #Delci

Hvala za pozornost!

nina@focus.si

spela.berlot@cipra.org